

Kultur / **Bøger**

At kæmpe lavmælt med sig selv

Khemiris nøgterne prosa tager livtag med følelsen af fremmedgørelse, både over for samfundets og familiens fællesskab.

ANMELDELSE / 22.08.19

Jonas Hassen Khemiris prosa peger på det umulige i fællesskabet. Men bag det umulige ulmer en drøm om et fællesskab og om at høre til.

Mikkel Andersen

Der er noget enormt tidstypisk og samtidigt over Jonas Hassen Khemiris prosa. På dansk er netop udkommet *Jeg ringer til mine brødre* på forlaget Korridor og *Farklausulen* på Gyldendal. Og begge bøger synes at stille sig midt i tidens mest presserende politiske og tendentiøse spørgsmål; midt i integrationsdebatten og midt i en velfærdsdebat om, hvordan vi indretter et familieliv. Og fra begge positioner tager Khemiris nøgterne sprogtone livtag med en fremmedgørelse, hvor det synes at være umuligt at blive en del af et fællesskab, henholdsvis samfundets og familiens fællesskab, fordi man enten er stigmatiseret eller reduceret til en funktion. Det er et spørgsmål om identitet; hvem man er for sig selv og hvem man er i fællesskabet.

Jonas Hassen Khemiri er født i 1978 og debuterede som forfatter i 2003 med *Ett öga rött*. Siden debuten har Khemiri markeret sig som en markant forfatter og dramatiker i svensk litteratur og i 2015 udgav han *Allt jag inte minns*, som han blev tildelt "Augustpriset" for – den svenske pendant til De Gyldne Laurbær.

“ Han elsker sine børn og sin kone, men han kan ikke mærke sig selv. Han har et revisorfirma. Han ville engang være forfatter, han ville klatre, han ville udvide firmaet, og han ville alt andet end at sidde med andres regnskaber og få det hele til at gå op

Den narrative motor i *Jeg ringer til mine brødre* er terrorbegivenheden fra Stockholm i 2010, hvor en bombemand bar en rygsæk med seks rørbomber på sig ind på Drottninggaten og sprængte sig selv ihjel. Ti minutter tidligere detonerede en bilbombe i samme område. Det var måske ikke specifikt denne begivenhed, der skabte grobund for den nationalistiske opblomstring, man siden har set i Sverige, men attentatet var den første af sin slags i Skandinavien og har utvivlsomt været med til at så kimen til den kulturelle splittelse. Det før så åbne og gæstfri velfærdssamfund blev lidt mindre åbent og gæstfrit; man lukkede sig lidt mere om sig selv, om Sverige, og et billede på hvem de fremmede kunne være blev dramatisk konkretiseret – hvis man tror på den reduktion. Hvad der siden er sket i Sverige, at man i 2015 talte om en "invasion" da syriske flygtninge gik på de danske motorveje for at nå den svenske grænse, dét er historie. En historie, der indtil videre er kulmineret med Jimmie Åkesson og Sverigedemokraternes valgresultat fra i fjor.

Denne samfundsudvikling, og dette holdningskifte, er det altoverskyggende tema i *Jeg ringer til mine brødre*, som oprindeligt var en tekst Jonas Hassen Khemiri skrev og udgav i ugerne efter begivenheden. Af det danske forlag er bogen beskrevet som en novella, der er en mellemting mellem en novelle og en roman. Teksten er båret af replikker og perspektivskift mellem de talende, og at den blev fremført på Betty Nansen i 2014, for eksempel, virker oplagt og effektivt. Attentatet i Stockholm ligger som en narrativ motor i teksten og den starter skæbnesvangert og uden svinkeærinder: »JEG RINGER TIL MINE BRØDRE OG SIGER: DER ER LIGE SKET DET SYGESTE. Har I hørt det? En mand. En bil. To eksplosioner. Midt i centrum. Jeg ringer til mine brødre og siger: Nej, ingen er blevet pågrebet. Ingen er mistænkt. Ikke endnu. Men nu begynder det. Gør jer klar.« Hele tiden er der en frygt, hele tiden er der en angst og en paranoid opmærksomhed på os og på dem. På dobbeltheden i attentatet. For måske var det i Stockholm, at bomberne sprang, men det er "Brødrene", som vil blive belejret. "Gør jeg klar" er som en replik fra en skyttegrav.

Svarene er ikke enkle, hvad gør man, når man føler sig belejret i et land, der måske ikke er ens eget. Når man er hjemløs og jaget. »Bliv hjemme. Sluk lyset. Lås dørene« synes at være svaret i begyndelsen, men som teksten skrider frem, bliver forskelle og fællesskab skrevet sammen til et fælles domæne, hvor man piller de samme klistermærker af æbler, går i børnehaven og plukker rønnebær, bliver forelsket og kører i de samme røde rustne biler. For positionerne går i opløsning, replikkerne bevæger sig fra holdninger, de andres blik, til nære kropslige erfaringer. Det bliver til en art modsvar på stigmatiseringen, på en insisteren til at bryde ud og blive en del af fællesskabet ved at være sig selv: »JEG RINGER TIL MINE BRØDRE OG SIGER. Glem hvad jeg sagde. Fuck stilhed. Fuck usynlighed! Skift jeres anonyme tøj ud med neonfarvede bastskørter [...] Indtil de fatter, at vi ikke er dem, de tror vi er.«

“ Det kan virke som en manieret konklusion, at man skal overgøre sin kultur, og være stereotyp fremmed for at være sig selv. Men i et land, hvor de kulturelle værdier bliver defineret ud fra hvem eller hvad, man ikke er, kan tydelighed måske minde os om, hvem vi er

Det kan virke som en manieret konklusion, at man skal overgøre sin kultur, og være stereotyp fremmed for at være sig selv. Men i et land, hvor de kulturelle værdier bliver defineret ud fra hvem eller hvad, man ikke er, kan tydelighed måske minde os om (for udviklingen i Danmark er så sammenlignelig), hvem vi er. Og dette er også appellen fra Jonas Hassen Khemiri i et åbent brev fra 2013 til daværende justitsminister, Beatrice Ask, som er gengivet i den danske udgivelse af *Jeg ringer til mine brødre*: »og jeg skriver ”vi”, for vi er en del af denne helhed, denne samfundskrop, dette vi.«

I *Farklausulen* bliver den identitære problemstilling rykket ind i familielivet. Nogle scener går nærmest igen, og fremmedheden bliver slået an allerede i bogens første sætninger. »En farfar, som er en far, er tilbage i landet« og han holder igen for ikke at tilsvine betjenten, der mistænkeliggør hans ærinde i landet. Men den fremmedhed der er på færde i *Farklausulen* er anderledes intim, det er ikke den politiske fremmedgørelse, som er på færde i *Jeg ringer til mine brødre*: Det er en fremmedhed i familien, en fremmedhed overfor institutionslivet, barselsorloven, selvrealisering og ikke mindst hinanden: »Han får krænget skoovertøkkene af, og på vej ud mod vognen, med en halvsovende etårig i favnen, tænker han på, hvor sygt det er, at han ikke engang kan aflevere datteren i børnehaven uden at føle præstationskravet, og det bliver endnu et bevis på, at han er gået i stykker, at han ikke fungerer som alle andre«.

Personerne i romanen bliver introduceret, som skrevet, med deres rolle i familien som navn. Det er deres tilknytning til familien, som synes at være deres identitet. Hovedpersonen, »en søn, som er en far« er på fædreorlov. Han tager sig af den etårige og den fireårige, får dem til at sove, når de ikke kan, og han leger med dem. Der er noget Knausgårdsk over disse scener, og han er en god far, men han ville ønske, at andre kunne se det, og fortælle ham det, at han er en god far. For han ordner lejligheden, han tager sig af sin egen far, der er farfar og som er kommet for at besøge ham, han giver plads til kæresten, der er kommet tilbage på arbejdsmarkedet efter barslen og har sluppet alle tøjler.

Men der er noget kuert over hovedpersonen. Han elsker sine børn og sin kone, men han kan ikke mærke sig selv. Han har et revisorfirma. Han ville engang være forfatter, han ville klatre, han ville udvide firmaet, og han ville alt andet end at sidde med andres regnskaber og få det hele til at gå op.

“ Der er noget Knausgårdsk over disse scener, og han er en god far, men han ville ønske, at andre kunne se det, og fortælle ham det, at han er en god far

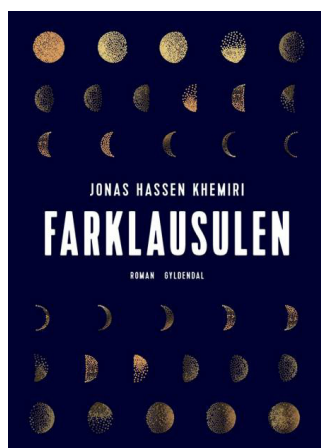
Han er fremmed for sig selv, og han er blevet fremmed ved at opretholde det fællesskab, som en familie er. Men en dag hvor han skal noget så prosaisk som at handle stort ind til en børnefødselsdag, beslutter han sig for at blive væk. Forinden har han prøvet sig af som stand-up-komiker, og det var en fiasko. Han kunne ikke. Endnu engang fejlede han med at realisere sig selv, med at blive tydelig for sig selv, og overfor sin familie i et velfærdssamfund, der ikke kræver nogen kamp. Han har kun sig selv at kæmpe med – og denne kamp starter med den mest grundlæggende relation. *Farklausulen* har en styrke. Den er lavmælt, men i de relativt banale scener og i

optegnelsen af relationerne glimter den ved en intens portrættering af en lidt vattet Skandinavisk mand, der er fremmed, ikke for fællesskabet, for han lever familiens sammenhæng, men for sig selv.

I både *Farklausulen* og *Jeg ringer til mine brødre* er der en grundlæggende higen efter samhørighed, at blive til i sine omgivelser og i fællesskabet. Det handler om det svære ved at forlige sig med den erkendelse, at man aldrig kun er sin egen, at man er en del af samfundskroppen og familiekroppen.

FAKTA

Jonas Hassen Khemiri,
Farklausulen, Gyldendal 2019.

Jonas Hassen Khemiri, *Jeg ringer til mine brødre*, Korridor 2019.

